

Poštovane damo i gospodo,

Ne postoji narod na svijetu, izumrli ili opstali, veliki ili mali, koji nije priželjkivao i hvalio se velikom istorijom, bez obzira na to koliko je žrtava koštao taj ponos. Crnu Goru, na razmeđu svjetova i civilizacija, na raskrsnici ideologija i revolucija, htjela ne htjela, zadesila je velika istorija na kojoj su joj zavidjeli, pa i danas zavide, i silni i oni drugi. Ali, savremena Crna Gora ne želi više da joj zavide na žrtvama, ni materijalnim, a kamoli ljudskim, već na intelektualnim, stvaralačkim i demokratskim kapacitetima koje smo stavili u puni razvojni pogon kako bismo stigli zakašnjelo, nadoknadili propušteno i zauzeli svoje mjesto i put među razvijenim državama. U toku bolne tranzicije taj put nije bio lak, ni sada nije, ali daleko od toga da je i blizu bolan kakav je bio prošlih decenija i vjekova.

Crnu Goru izgrađenu od krajnosti, sirovog kamenog mora i surovih planina u Brdima, pa do pitomih nahija, ravnica i primorskog zaleđa - kako danas tako kroz vjekove - Crnogorci su bili spremni da brane golim životom, čuvajući svoj, kao i obraz svoje porodice, plemena i države koji su se činili lak zalogaj nebrojenim osvajačima. No mnogi su slomili zube i ambicije na crnogorskom kršu. Nijesmo bili velika oružana sila, ni tada - ni danas, ali smo imali veliko srce i odgovornost prema živim i mrtvim, prema domovima i grobovima, i ta ljubav i posvećenost su uvijek bili naše najjače oružje. Oružje koje je cijena hiljadugodišnjice i više državnosti i već decenije i više nezavisnosti.

Život na Balkanu nikada nije bio jednostavan, pogotovo nije u Srednjem vijeku kada su postavljeni temelji crnogorskoj

državi, a Srednji vijek nikako nije mogao da prođe, jer na vratima renesanse su čekali i istočni i zapadni osvajači. Rastrzani između egzistencije i borbe za goli život i opstanak – Crnogorci su težili da uredе svoje društvo i da, koliko toliko, uspostave miran i spokojan život uz običajno-pravne norme koje su predstavljale obrise ustavnog prava.

Pravni akti – zakonici kao što su „Stega“ iz 1796. godine, Zakonik obšći i brdski iz 1798. i Opšti zemaljski zakonik iz 1885. predstavljaju prve pisane izvore ustavnog prava. Bez obzira na to što su zastupljene norme u ovim aktima imale prije svega krivično-pravni karakter, u njima ipak naslućujemo organizaciju vlasti.

Mnogo godina poslije ovih zakonika jedan filozof će reći: Kao što vjeroispovijest ne stvara čovjeka, nego čovjek vjeroispovijest, tako i ustav ne stvara narod, nego narod ustav. Ova teza potvrđuje želju crnogorskog naroda ka uređenju svoje države bez obzira na ekonomske i ratne izazove. I ondašnji čovjek je znao da nijedno društvo nije oskudijevalo devijacijama, a jedini način je bio da se usvoje akti koji će ograničiti moć silnima, a dati pravo nejakima, što će postati i ideja vodilja modernih država u onom vremenu. Crna Gora u naručju Mediterana, uprkos nerazvijenosti demokratije, sve snažnije će osjećati neumitnost promjena bez obzira na uslove koji su sprječavali razvoj vladavine prava i transformacije vlasti. Viševjekovno stremljenje ka vladavini prava kulminiraće potvrdom nezavisnosti 1878. godine na Berlinskom kongresu, pa će želja dobiti svoj formalno-pravni oblik u mnogim aktima... sve do 1905. godine kada se donosi prvi crnogorski Ustav i počinje era pisane crnogorske ustavnosti, koja traje do dana današnjeg.

Prvi crnogorski Ustav, donešen poslije velikih oslobodilačkih bitaka, ali i pred velike balkanske i svjetske ratove kad će Crna Gora izgubiti državnost, predstavlja jedan od najznačajnijih temelja, tragova i dokumenata za poljuljani crnogorski identitet i kulturu na kojima će Crnogorci poslije više decenija, prije svega uvođenjem višepartizma, na demokratski način vratiti svoju nezavisnost. Uloga i značaj prvog crnogorskog Ustava, koji je početkom XX vijeka bio od kapitalne važnosti za modernizaciju i razvoj crnogorske države koja je otvarala vrata evropske porodice, jedan vijek kasnije će opet postati dominantan kurs koji će crnogorski građani zahtijevati od svojih političara da grade samostalan i nezavisan put ka evroatlantskim i evropskim integracijama, što se ističe u Preambuli aktuelnog Ustava.

Danas slavimo 10 godina od našeg potonjeg Ustava, u nezavisnoj Crnoj Gori, koja je, napokon, postala moderna država koja rame uz rame dijeli sudbinu sa najmoćnijim državama svijeta u NATO Alijansi. Treba napomenuti da je od krucijalnog značaja za modernu Crnu Goru Ustav iz 1946.godine koji je Crnogorcima vratio osjećanje nacionalnog identiteta. Takođe, ovaj Ustav je omogućio univerzalno biračko pravo svim punoljetnim građanima, a ženama po prvi put zagarantovao punu ravnopravnost u radu i zaradi, te posebnu zaštitu u radnom odnosu. Bilo je to dostignuće na kojem su nam mogle pozavidjeti mnogo razvijenije demokratije.

Moderna Crna Gora donijela je, dvotrećinskom većinom prije 10 godina Ustav, koji odslikava novu crnogorsku stvarnost, uvažavajući pritom u potpunosti međunarodno pravo. Takođe, prvi put se i formalno uvodi crnogorski jezik što je od neprocjenjivog značaja za crnogorski identitet, uz

crnogorske simbole. Međutim, Ustav čiji jubilej slavimo je i ogledalo građanske, multietničke, multikonfesionalne i multikulturalne Crne Gore, uprkos skeptičnosti svih onih koji su i 2006. godine sumnjali - ne samo u razvoj, već i u opstanak male balkanske države. Na naše zadovoljstvo, Crna Gora - ne samo da nije nestala, već je preuzela primat nosioca razvoja u regionu. Ali, naš Ustav zahtijeva „politiku jednakih mogućnosti“, tako da ćemo oprostiti svima onima koji nijesu vjerovali u Ustav i Crnu Goru. Mi vjerujemo u oboje, jednako svjesni velike odgovornosti koju smo ponijeli krajem II i početkom III milenijuma da svoju zemlju okruženu balkanskim sukobima i globalnim trvenjima – povedemo na put nezavisnosti i da istrajemo i sprovedemo tu ideju kojoj je Ustav dao legitimitet.

Pored Ustava iz 1905. godine ovo je drugi Ustav čije donošenje slavimo u nezavisnoj Crnoj Gori. Nova vremena nose nove izazove. Društveno-politička kretanja, tehnološki razvoj, ali i krize kreiraju buduća vremena na planeti, kao i prilagođavanja Ustava novim i neumitnim promjenama. No, bez obzira na sve izazove, naša nezavisnost i sloboda ne smiju biti dovedeni u pitanje.

Sloboda i nezavisnost naše zemlje, ali i našeg bića, naš su identitet, koji vjajamo i kalimo kontinuiranim radom, stvaralaštvom i kreativnošću. Uz sve modernizacije koje buduća vremena nose sa sobom, vjerujem i želim da svi imamo na umu istoriju Crne Gore, na čijim greškama možemo učiti, ali na čijim iskoracima možemo bazirati naš razvoj, i baštiniti temeljne vrijednosti za naše potomke. Burna prošlost naših predaka, kao i naših savremenika, obavezuju na odgovoran odnos prema šansama i odlukama koje moramo da donosimo i sprovodimo zarad sigurne budućnosti naše djece, i

djece njihove djece... Ako im ostavimo čiste račune, u moralnom i materijalnom smislu, prenijećemo im još veću odgovornost da njeguju i baštine Crnu Goru, njene institucije i vladavinu prava.

Čovjek je zaštitnik svoje porodice i imetka, a Ustav svog građanina i svoje države. Čuvajući Ustav, čuvamo sebe, svoje najbliže, svoj identitet i kulturu. Bez ustava smo bez prava. Bez prava smo bez dostojanstva. Bez dostojanstva smo bez identiteta.

A građanke i građani Crne Gore imaju i Ustav, i pravo, i dostojanstvo, i namjeru da sve to zavijek sačuvaju.

U to ime vam čestitam jubilej 10 godina od donošenja Ustava nezavisne Crne Gore.

Ivan Brajović